
Henryk SZALENIEC
Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
Kraków

PRÓBNY EGZAMIN ZEWNĘTRZNEGO SYSTEMU OCENIANIA

WSTĘP

Edukacyjne zmiany są stosunkowo łatwe pod względem technicznym i bardzo trudne ze względu na ich ogromną złożoność w wymiarze socjologicznym. Problemy związane z implementacją zmiany w mniejszym stopniu dotyczą oporu środowiska edukacyjnego, a głównie wiążą się z planowaniem i koordynacją wielopoziomowego procesu. Proces ten bezpośrednio dotyka setek tysięcy uczniów, dziesiątek tysięcy nauczycieli szkolnych oraz tysięcy nauczycieli akademickich.

Większość edukacyjnych zmian rozpoczętych na świecie w ostatnim ćwierćwieczu nie zostało w praktyce wdrożonych pomimo pozytywnej ich oceny i decyzji o ich wprowadzeniu w życie. Wdrożenie reformy obejmuje proces upowszechnienia i zastosowania w praktyce idei, programów, szeregu działań, struktur, które są nowe dla wszystkich zaangażowanych w obszarze aktywności objętym reformą. Dotyczy to także wdrożenia systemu egzaminów zewnętrznych.

Złożoność procesów towarzyszących implementacji egzaminów zewnętrznych ujawniły w całej rozciągłości egzaminy próbne przeprowadzone jesienią 2001 roku a przygotowywane od lipca 2000 roku, kiedy to do MEN wpłynęły cztery projekty egzaminu próbnego. Jeden przygotowany przez dyrektorów OKE, drugi przygotowany przez CKE trzeci opracowany przez OKE w Krakowie i czwarty autorstwa CKE z udziałem przedstawiciela Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie. Projekty różniły się zasięgiem, wyborem przedmiotów egzaminacyjnych i założeniami organizacyjnymi (próba losowa czy cała populacja). Ministerstwo Edukacji Narodowej po analizie projektów przedstawiło do realizacji własną wersję obejmującą elementy występujące w otrzymanych projektach.

Zgodnie z zatwierdzonym przez MEN projektem w badaniach wzięli udział wszyscy uczniowie, którzy zgodnie z rozporządzeniem ministra edukacji z 21 marca mieli prawo przystąpić do egzaminów zewnętrznych w 2002 roku. Prace uczniowskie były

kodowane i oceniane przez zewnętrznych egzaminatorów według przygotowanych przez CKE schematów oceniania. Na poziomie maturalnym ogólnopolski egzamin próbny obejmował matematykę i języki obce. W gimnazjum próbie poddano obydwie części egzaminu przy czym pół populacji pisało część humanistyczną a drugie pół matematyczno-przyrodniczą. Sprawdzian pisał każdy uczeń klasy szóstej.

Na terenie działania Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie w egzaminach próbnych uczestniczyło:

- 116 000 szóstoklasistów
- 120 000 gimnazjalistów.

Udział maturzystów w ogólnopolskim egzaminie próbnym przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Udział maturzystów szkół województw lubelskiego, małopolskiego i podkarpackiego w ogólnopolskim egzaminie próbnym.

Województwa	matematyka	język angielski	język niemiecki	język rosyjski	język francuski	inne (włoski, hiszpański, słowacki)	ogółem języki
małopolskie	26867	7266	5745	1755	1568	134	26468
lubelskie	20082	12386	3573	3605	495	27	20086
podkarpackie	18309	12301	3833	1580	490	11	18215
RAZEM	65258	31953	13151	6940	2553	172	64769

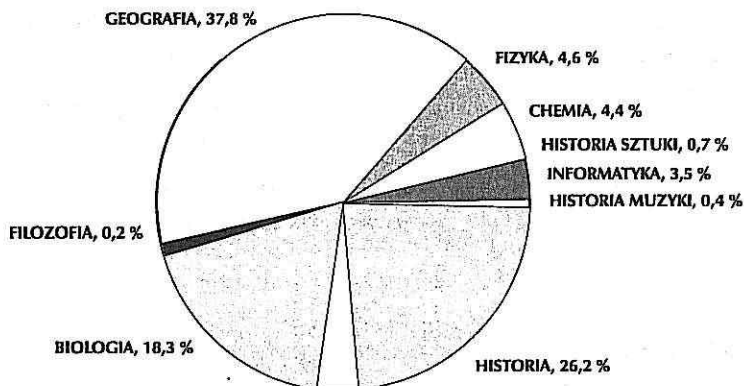
OKE w Krakowie w porozumieniu z kuratorami oświaty rozszerzyła ofertę egzaminów próbnych o poziom rozszerzony matematyki (18 IX) i języków obcych (19 IX), język polski na poziomie podstawowym i rozszerzonym (25 IX) oraz dziesięć przedmiotów do wyboru (26 IX). Arkusze egzaminacyjne z języka niemieckiego (poziom rozszerzony) i z chemii zostały przygotowane przez zespoły pracowników uczelni wyższych przy współpracy z egzaminatorami OKE w Krakowie. Wszystkie arkusze egzaminacyjne zostały poddane recenzjom akademickim lub nauczycielskim. Po próbnej maturze arkusze egzaminacyjne wraz z kryteriami przekazano uczelniom wyższym w ramach współpracy.

Tabela 2 przedstawia udział uczniów w poszczególnych próbnym egzaminach organizowanych dodatkowo przez OKE w Krakowie.

woj.	j.pol.p	j.pol.r	hist	wos	biol	geo	fiz	chem	h.sz	filoz	inform	h.muz	ang.r	niem.r	fr.r	ros.r
lub.	15979	7036	4117	480	3209	5776	907	672	76	26	566	41	5394	837	889	162
małop.	24801	11557	6586	924	4389	9957	977	1187	245	69	906	115	7846	1843	480	640
podk.	13157	6445	3695	665	2487	5031	663	583	78	18	478	42	4320	967	351	150
razem	53937	25038	14398	2069	10085	20764	2547	2442	399	115	1950	198	17560	3644	1720	952

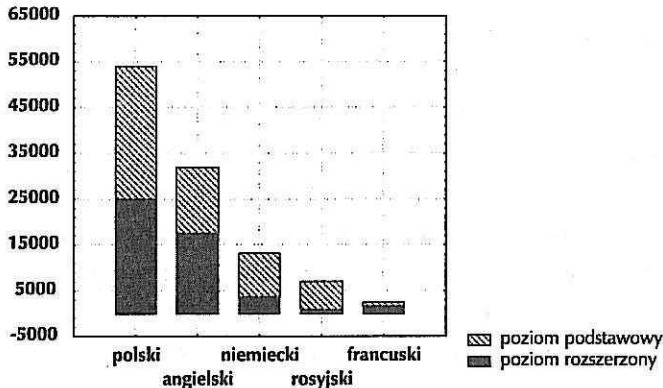
Dużym zaskoczeniem dla organizatorów próbnego egzaminu z przedmiotów dodatkowych był fakt, że prawie 40 % procent uczniów zasiadło do pisania geografii. Jak rozkładały się wybory przedmiotów do egzaminu próbnego ilustruje rysunek 1.

Rysunek 1. Procentowy udział przedmiotów do wyboru w egzaminach próbnych.

Z nowych przedmiotów najliczniej reprezentowana była informatyka. Informatyka znacznie odbiega stylem egzaminu od innych przedmiotów gdyż do jej zadawania konieczne są sale wyposażone w sprzęt komputerowy ponieważ część egzaminu ma charakter praktyczny.

Rysunek 2. Porównanie udziału uczniów zdających języki obce na poziomie podstawowym i rozszerzonym.

Jakim celem służyły próbne egzaminy

Mówiąc o wstępnych rezultatach badań przypomnijmy cele próbnych egzaminów, uwzględniając cztery poziomy: poziom ucznia, szkoły, OKE, CKE.

POZIOM UCZNIĄ

Na tym poziomie celem próby egzaminów było umożliwienie wszystkim uczniom praktycznego zapoznania się z nową formułą sprawdzianu i egzaminu na kilka miesięcy przed zdawaniem. Cel ten został w pełni osiągnięty. We wtorek 18 września uczni-

wie najwyższych klas czteroletnich szkół maturalnych w całym kraju mieli okazję przystąpić do ogólnopolskiej próby z matematyki na poziomie podstawowym, a w szkołach województw lubelskiego, małopolskiego i podkarpackiego także na poziomie rozszerzonym. Następnego dnia odbył się ogólnopolski próbny egzamin z języków obcych. Tydzień później, we wtorek OKE w Krakowie przeprowadziła próbny egzamin z języka polskiego a w środę z przedmiotów do wyboru. 2 października w całej Polsce próbę egzaminacyjną przeżyli szóstoklasiści, a dwa tygodnie później, 16 października uczniowie trzecich klas gimnazjum.

POZIOM SZKOŁY

Nawet najlepiej przygotowane egzaminy mogą zakończyć się niepowodzeniem jeżeli pojawią się trudności organizacyjne, które teoretycznie są nie do przewidzenia i jedynie w praktyce mogą się ujawnić. Dlatego też celem próby systemu egzaminacyjnego było między innymi:

1. Przetestowanie procedur zgłaszania szkoły i uczniów do sprawdzianu i egzaminu.
2. Przetestowanie organizacji sprawdzianu i egzaminu na terenie szkoły.
3. Przetestowanie organizacji odbioru arkuszy egzaminacyjnych do badań.
4. Przetestowanie procedur postępowania z materiałami niejawnymi.
5. Doskonalenie systemu wewnątrzszkolnego oceniania (w przypadku dodatkowej oferty dla klas maturalnych).

Zbieranie danych o szkołach i uczniach zostało oparte na jednolitych dla całego kraju aplikacjach *Hermes/Zeus* służących do zbierania danych ze szkół i systemie *OKEY* (baza danych i program do jej obsługi).

Obydwie aplikacje były tworzone i doskonalone już w trakcie zbierania danych. Nie uniknięto więc błędów, które zawsze towarzyszą powstawaniu oprogramowania, z którego musi korzystać dziesiątki tysięcy użytkowników o różnym poziomie zaawansowania w posługiwaniu się w swojej pracy sprzętem komputerowym.

Aplikacja *Hermes* nie ma zbyt intuicyjnego interfejsu, co powoduje możliwość popełnienia szeregu błędów przez pracowników szkoły wprowadzających dane o uczniach. Podstawowe problemy, które ujawniła próba zastosowania *Hermesa* w egzaminach próbnych dotyczą między innymi eksportu danych o uczniach szkoły na dyskietkę. Znaczny procent szkół zamiast danych przysłał do OKE program instalacyjny *Hermesa*, co pociągnęło za sobą wiele dodatkowych kontaktów telefonicznych, a w niektórych przypadkach uniemożliwiło przesłanie szkołom wyników egzaminów próbnych. Inna trudność wiązała się z możliwością „zamiany” klucza szyfrującego z in-

ną szkołą. Twórcy oprogramowania nie przewidzieli sytuacji, w której dane o uczniach wprowadzane są przez kilka szkół w Urzędzie Gminy w przypadkach, gdy szkoły nie dysponowały sprzętem komputerowym we własnych placówkach. Także możliwość wprowadzenia błędnych danych bez odpowiedniej sygnalizacji (np. te same nazwy oddziałów, arkusze niedobrane do typu szkoły) stanowiła znaczne utrudnienie w pracy z oprogramowaniem.

Dane o szkole i uczniach zbierane były dwukrotnie, raz w maju, potem na przełomie września i października. Pomimo tego w październiku ze szkół napłynęło wiele „złych” dyskietek, najczęściej z zawartością pliku instalacyjnego programu Hermes (ze szkół podstawowych ok. 20% przysłanych dyskietek). Wiele małych wiejskich szkół nadal ma problemy z obsługą programu z powodu braku dostępu do komputera lub braku odpowiedniego oprogramowania, systemu WIN95/98/2000.

Ujawnione podczas próby problemy stanowią cenne wskazówki dla szybkiego doskonalenia oprogramowania i całego systemu przetwarzania danych egzaminacyjnych. Przetestowanie organizacji sprawdzianu i egzaminu na terenie szkoły, odbioru arkuszy egzaminacyjnych, przekazywania prac uczniowskich do ośrodków koordynacji oceniania przyniosło także zamierzony skutek szczególnie, że każdy przewodniczący szkolnego zespołu egzaminacyjnego mógł zweryfikować w praktyce procedury, które znajdą zastosowanie podczas wiosennej sesji egzaminacyjnej.

Podsumowując tę część jesiennej próby można stwierdzić, że dała ona przewodniczącym szkolnych zespołów egzaminacyjnych doświadczenie, które pozwoli na dobre zaplanowanie i sprawną organizację egzaminów we własnej placówce. W trakcie wielu kontaktów szkół z OKE za pośrednictwem mediów informatycznych istotnie wzrósł także poziom umiejętności posługiwania się komputerami w dziedzinie komunikacji wszystkich partnerów zaangażowanych w organizację oceniania zewnętrznego.

POZIOM OKE

Ograniczmy nasze rozważania do obszaru działania OKE w Krakowie obejmującej trzy województwa: lubelskie, małopolskie i podkarpackie.

Jednym z celów próby systemu egzaminów zewnętrznych było doskonalenie procedur tworzenia arkuszy egzaminacyjnych we współdziałaniu z innymi OKE. Arkusze egzaminacyjne przygotowane zostały przez osiem okręgowych komisji egzaminacyjnych do ustalonej kartoteki wspólnej dla wszystkich arkuszy. Procedura przygotowania arkuszy obejmowała recenzje, próbne zastosowanie zadań na ograniczonej do kilkudziesięciu uczniów próbie i w niektórych komisjach, tak jak OKE w Krakowie, spotka-

nia wartościujące zadania w zespole ekspertów wewnątrz Komisji.

Doświadczenia próbnych egzaminów wskazują, że czas na tworzenie arkuszy egzaminacyjnych był zbyt krótki, aby zadania wybrane do egzaminu właściwie reprezentowały continuum umiejętności i wiadomości będących efektem szkolnej edukacji. Poza tym umiejętności zaplanowane do sprawdzania niekoniecznie pokrywają się z umiejętnościami, które faktycznie sprawdzały zadania tworzące arkusze. Wyniki próbnych egzaminów dały impuls do szerszej i konstruktywnej dyskusji na temat struktury arkuszy do poszczególnych egzaminów w środowiskach szkolnych i akademickich. Jako przykład takiej dyskusji można wymienić spotkanie Lubelskiego Oddziału Sekcji Dydaktycznej Polskiego Towarzystwa Chemicznego z nauczycielami przedmiotów przyrodniczych z gimnazjów i pracownikami OKE w Krakowie.

Zbudowanie i weryfikacja bazy danych o szkołach i uczniach mających prawo do pisania sprawdzianu lub egzaminów w roku 2002, to drugi najważniejszy cel próbnych egzaminów. Praktyka pokazała jak ważne było empiryczne sprawdzenie metod zbierania informacji. Pomijając adekwatność tworzonego do tego celu oprogramowania należy podkreślić rolę procesu uczenia się przygotowania danych o uczniach mających przystąpić do egzaminu i odpowiedzialności za dane zarówno po stronie szkoły jak i OKE. Dziś już lepiej wiadomo jakie czynniki powodowały największe zakłócenia. Należy do nich zaliczyć testowanie oprogramowania na całej populacji, niedostateczny poziom umiejętności posługiwania się technikami informatycznymi w szkołach, mankamenty programistycznie oprogramowania, które doskonalone było dopiero podczas przygotowywania organizacji i przeprowadzania egzaminów próbnych.

Innym obszarem działań poddanych próbie było przetestowanie dystrybucji materiałów egzaminacyjnych do szkół (w przypadku dodatkowej oferty dla klas maturalnych).

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie przetestowała dystrybucję materiałów egzaminacyjnych z lokalnej oferty obejmującej na poziomie maturalnym język polski i przedmioty do wyboru. Korzystając ze wsparcia kadrowego i bazowego kuratorów, dyrektorzy odebrali w punktach dystrybucyjnych materiały egzaminacyjne w dniu poprzedzającym egzamin. Sieć punktów okazała się wystarczająca. Te doświadczenia łącznie z dystrybucją centralną dały wgląd w możliwości komplementarnego zastosowania zarówno centralnego, jak i regionalnego dostarczania materiałów egzaminacyjnych do szkół.

W zakresie testowania procedur nadzorowania egzaminów na terenie szkół egza-

min próbný dostarczył niewiele informacji. Wprawdzie w większości szkół maturalnych w zespołach nadzorujących egzamin uczestniczyli nauczyciele z innych placówek, ale zebrany opis egzaminów dalece odbiega od oczekiwań. Z jednej strony protokoły zawierają informację, że egzamin przebiegał prawidłowo, a z drugiej zespoły oceniające sugerowały możliwość niesamodzielnosci pracy uczniów w niektórych placówkach. Jeżeli taka procedura zostanie utrzymana, to wydaje się konieczne przygotowanie nauczycieli uczestniczących w zespołach nadzorujących w charakterze przedstawicieli innych szkół do szerszego uczestniczenia w procesie zapewniania samodzielności pracy uczniów. Zgromadzony na ten temat materiał faktograficzny może być jednak przedmiotem dalszych analiz przydatnych w poszukiwaniu rozwiązań, które pozwolą na zwiększenie rzetelności sytuacji egzaminacyjnej. Spróbujmy się przyrzec jak przebiegała koordynacja oceniania w OKE Kraków.

Praktyczne zweryfikowanie w tak ogromnej skali uczniów i egzaminatorów oceniania zewnętrznego, to ta część egzaminu próbnego, która przyniosła stosunkowo najszersze doświadczenia zarówno dla nauczycieli zatrudnionych do oceniania prac, jak i dla okręgowych komisji egzaminacyjnych. Zastosowana procedura koordynacji oceniania pozwoliła na weryfikację założeń i poprawę organizacji Ośrodków Koordynacji Oceniania. W trakcie oceniania przetestowano kilka modeli organizacji oceniania, które będą przedmiotem dalszych analiz. Częścią koordynacji oceniania było szkolenie egzaminatorów do oceniania prac uczniowskich po sprawdzianie i poszczególnych egzaminach. Wyniki badań empirycznych w tej dziedzinie najszybciej zostaną wdrożone do praktyki, bo już podczas bieżących szkoleń kandydatów na egzaminatorów.

Newralgicznym elementem reformy egzaminów jest System Przetwarzania Egzaminacyjnych Danych (SPED). Historia wielu reform wdrażanych w naszym kraju w ciągu minionej dekady dostarcza wielu przykładów niepowodzeń spowodowanych błędami w systemie przetwarzania danych. Od oceniania do komunikowania wyników wiedzie żmudna droga. Egzamin próbný odkrył wiele niedostatków systemu SPED. Dziś już wiadomo jak należy zmienić system, aby nie był najbardziej uciążliwą częścią systemu egzaminów zewnętrzných. W tym zakresie należy wyróżnić kilka obszarów.

1. Projektowanie kart oceniania ze szczególnym uwzględnieniem faktu, że uczniowie myślą się podczas zaznaczeń odpowiedzi.
2. Przygotowanie kart i masek do czytania kart na długo przed egzaminem, tak aby

można je było przetestować i ewentualnie zmienić.

3. Dokonanie analizy przystawiania sprzętu do zadań związanych z czytaniem, rejestrowaniem i weryfikowaniem kart odpowiedzi.

4. Poszukiwanie rozwiązań zabezpieczających przed zagubieniem wyniku (np. przez wyczytanie jednego ucznia przy pobraniu przez czytnik dwóch kart).

OKE w Krakowie przetestowała także druk narzędzi do egzaminu (w przypadku dodatkowej oferty dla klas maturalnych). Doświadczenia te łącznie z tymi, które zostały zdobyte przez Centralną Komisję Egzaminacyjną podczas druku i dystrybucji materiałów egzaminacyjnych na poziomie krajowym stanowią zręby do tworzenia najbardziej jak to jest tylko możliwe niezawodnych rozwiązań.

Testowanie procedur komunikowania wyników uczniom i szkołom stanowiło kolejny cel próby. Egzaminacje próbne zaowocowały ciekawymi rozwiązaniami w zakresie komunikowania wyników szkołom i uczniom. Należy jednak w tym miejscu wrócić do celów egzaminu próbnego. Egzaminacje były planowane zgodnie z celami przedstawionymi powyżej. Nie ma wśród nich oceny osiągnięć uczniów. Wyniki, które trafiają do uczniów muszą być interpretowane w kontekście założonych celów i terminu egzaminów próbnych. Różnią się one istotnie od wyników jakie uzyskaliby uczniowie przy podobnej trudności zadaniach podczas sesji egzaminacyjnej. W krakowskiej OKE podjęto próbę komunikowania wyników uczniom i całym szkołom za pomocą Internetu. Działanie to jest częścią szerszego projektu OKE mającego na celu doskonalenie umiejętności kadry kierowniczej szkół np. w zakresie posługiwania się komputerem do komunikacji pomiędzy różnymi placówkami edukacyjnymi. Działania te szerzej omówione są w artykule Marka Legutko.

W chwili pisania tego artykułu jest jeszcze za wcześnie aby mówić o wnioskach wynikających z analizy wyników jakie uzyskali uczniowie biorący udział w tej próbie. Ważne jest, aby podsumować dorobek tych badań w możliwie najkrótszym czasie, tak aby rezultaty miały wpływ na implementację zewnętrznego systemu oceniania we wszystkich jej aspektach:

- doskonalenia arkuszy egzaminacyjnych,
- organizacji egzaminów,
- organizacji i przeprowadzenia oceniania,
- przetwarzania danych egzaminacyjnych,
- upowszechniania wyników,
- analizy doświadczeń i doskonalenia kadry nauczycielskiej zaangażowanej w proces

egzaminowania zewnętrznego.

POZIOM CKE

Na poziomie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej próbne egzaminy obejmowały między innymi takie cele jak:

- Przetestowanie procedury kwalifikowania i wyboru arkuszy do sprawdzianu i egzaminów.
- Przetestowanie druku narzędzi do egzaminu.
- Przetestowanie dystrybucji materiałów egzaminacyjnych.
- Zbadanie w skali kraju trafności procedur przeprowadzenia egzaminu.
- Przygotowanie krajowego raportu na temat gotowości systemu do przeprowadzenia sprawdzianów i egzaminów 2002.
- Weryfikacja oszacowań kosztów sprawdzianu i egzaminów w 2002 roku.
- Przetestowanie procedur i narzędzi do zbierania danych o szkołach i uczniach przystępujących do sprawdzianu i egzaminu.
- Zsynchronizowanie w czasie systemu egzaminacyjnego.

Wyniki egzaminów próbných zamieszczane są w kolejnych opracowaniach, takich jak np. Raport wstępny z próbnego egzaminu maturalnego przeprowadzonego w dniach 18 i 19 września 2001 r. (CKE 2001). Będą one przedmiotem dalszych analiz.

Jak radzili sobie uczniowie z zadaniami, które mieli okazję rozwiązywać podczas próbných egzaminów

Trudno w prosty sposób porównać wyniki uczniów z różnych egzaminów szczególnie, że nie istnieje skala z bezwzględnym zerem i ustaloną jednostką miary nie tylko w różnych dziedzinach osiągnięć poznawczych ale także w obrębie tego samego zakresu umiejętności mierzonych różnymi testami. W tym ostatnim przypadku istnieją wprawdzie metody kalibracji, ale wymagają one spełnienia dodatkowych założeń.

Spróbujemy przyjrzeć się wynikom jakie uzyskali uczniowie podczas egzaminów próbných stosując do ich opisu znormalizowaną skalę standardowej dziewiątki (skala staninowa). W tabeli podano procent skumulowany uczniów, którzy nie osiągnęli progu zaliczenia dla każdego przedmiotu i poziomu egzaminu.

Tabela 3. Porównanie wyników z egzaminów próbnych (brak danych w tabeli oznacza, że w dniu pisania tego artykułu analizy nie były jeszcze zakończone).

Egzamin	Procent skumulowany uczniów poniżej progu zaliczenia		Stanin	
	poziom podstawowy 30 punktów	poziom rozszerzony 40 punktów	poziom podstawowy	poziom rozszerzony
matematyka	27,20	brak danych	niżej średni	brak danych
język polski	13,24	brak danych	niski	brak danych
język angielski	2,0	27,25	najniższy	niżej średni
język niemiecki	1,5	9,17	najniższy	bardzo niski
język rosyjski	1,0	10,71	niżej średni	bardzo niski
język francuski	1,6	13,46	niżej średni	niski
język włoski	1,1	brak danych	najniższy	brak danych
język hiszpański	mała liczeb.	brak danych	mała liczeb.	brak danych
język słowacki	mała liczeb.	brak danych	mała liczeb.	brak danych
geografia	47,79		średni	
biologia	48,35		średni	
historia	42,52		średni	
chemia	52,90		średni	
fizyka	52,72		średni	
historia sztuki	mała liczebność		mała liczebność	
historia muzyki	mała liczebność		mała liczebność	
WOS	mała liczebność		mała liczebność	
Filozofia	mała liczebność		mała liczebność	
Informatyka	58,5		średni	

Na podstawie danych zaprezentowanych w tabeli można stwierdzić, że próg zaliczenia egzaminów z przedmiotów obowiązkowych na poziomie podstawowym mieści się, w zależności od przedmiotu, w skali standardowej dziewiątki w przedziale od 1 do 4. Oznacza to że egzamin próbny nie był dla uczniów trudny.

W grupie przedmiotów do wyboru próg zaliczenia odpowiadał piątemu staninowi. Takie wyniki należy uznać za zadawalające biorąc pod uwagę fakt przeprowadzenia próby na sześć miesięcy przed terminem właściwego egzaminu. Równocześnie warto zauważyć, że egzaminy te dobrze różnicowały uczniów, co świadczy o ich przydatności do rekrutacji na wyższe uczelnie.

Na zakończenie warto zwrócić uwagę na te obszary, o których nie można wnioskować na podstawie próby egzaminów. Media głównie zainteresowane są wynikami uczniów czy też całych szkół jakie mogłyby być oszacowane na podstawie oceny prac egzaminacyjnych uczniów biorących udział w próbie. Zgodnie z celami egzaminów próbnych szacowanie poziomu osiągnięć uczniów nie było zadaniem tych badań.

Istnieje więc duże prawdopodobieństwo, że działania ocenne w stosunku do szkół pochodzące na podstawie wyników uczniów mogą być wysoce nietrafne.

Analiza konsekwencji przeprowadzania egzaminu i interpretacji jego wyników nazywa się trafnością konsekwencyjną. Pojęcie to znalazło miejsce w pomiarze dydaktycznym stosunkowo niedawno. Chodzi tutaj nie o szacowanie trafności arkuszy egzaminacyjnych zastosowanych w egzaminach próbnych, ale o trafność użycia danego arkusza do określonych celów. Jeżeli więc arkusz egzaminacyjny stworzony został do zapoznania uczniów z nowym egzaminem na początku roku szkolnego, to czy można wyniki zastosować do oszacowania osiągnięć pojedynczych uczniów czy całych zespołów klasowych lub szkolnych?

Powstaje więc pytanie, czy obecne i potencjalne skutki interpretacji uczniowskich wyników egzaminów próbnych mają tylko konsekwencje pozytywne i zgodne z założeniami badań, czy też są jakieś uboczne skutki o negatywnym społecznie znaczeniu?

Zagadnienie to dotyczy problemów etycznych związanych z egzaminami zewnętrznymi. Konsekwencje społeczne egzaminów są kluczowym zagadnieniem w rozważaniach na temat etyki egzaminowania.